

O'PKA KASALLIKLARIDA ERTA TASHXIS QO'YISHNING KLINIK AHAMIYATI

*Ilmiy rahbar: **Razzakov Nabijon Alijonovich***

*Kokand University Andijan filiali Tibbiy
va biologik kimyo kafedrasi Dotsent, PhD.*

Mexmonov Omonillo Abdulg'ani o'g'li

*Kokand University Andijan filiali Tibbiyot
fakulteti davolash yo'nalishi 305-guruh talabasi
+998 91-608-18-88*

Annotatsiya: O'pka kasalliklari zamonaviy tibbiyotda salomatlik, hayot sifati va umr davomiyligiga jiddiy ta'sir ko'rsatuvchi muhim muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Nafaqat o'pkaning surunkali va o'tkir kasalliklari, balki ularning turlicha oqibatlari butun organizmga salbiy ta'sir ko'rsatishi bilan ahamiyatlidir. Shu sababli, bu kasalliklarni erta aniqlash va samarali davolash zamonaviy tibbiyotning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. O'pka patologiyalari diagnostikasining dolzarbligi, ularning keng tarqalganligi va ko'p hollarda kech bosqichda aniqlanishi sohada erta tashxis qo'yish ahamiyatini yanada oshirib, klinik jarayon va bemor hayoti uchun ko'plab ijobiy imkoniyatlar yaratadi.

Kalit so'zlar: o'pka kasalliklari, erta tashxis, klinik ahamiyat, profilaktika, sog'lom turmush tarzi, kasalliklarning oldini olish, rentgenografiya, spirometriya, laborator tekshiruvlar, salomatlik.

O'pka kasalliklarining erta bosqichda aniqlanishi, birinchi navbatda, kasallikni to'liq davolash yoki uni samarali boshqarish uchun juda muhim. Ko'pgina holatlarda o'pka kasalliklari, ayniqsa, surunkali bronxit, bronxial astma, surunkali obstruktiv o'pka kasalligi (SO'OK), pnevmoniya va o'pkada yallig'lanish jarayonlari avvaliga aniq belgilarsiz yoki engil simptomlar bilan kechadi. Bunday vaziyatlarda kasallik yetarlicha erta aniqlanmasa, organizmda qaytarilmas o'zgarishlar yuzaga kelishi mumkin. Shu bois, erta tashxis bemor uchun ham, shifokorlar uchun ham katta ahamiyat kasb etadi. O'pka kasalliklarining klinik ko'rinishlari ko'plab sabablar bilan bog'liq. Ularning asosiy belgilaridan biri yo'tal, nafas qisishi, balg'am ajralishi va qator hollarda tana haroratining biroz ko'tarilishidir. Biroq, ko'p kasalliklarda ushbu belgilar aniq namoyon bo'lmasligi yoki boshqa kasalliklar simptomiga o'xshashi sababli, diagnostika jarayonini murakkablashtiradi. Bu esa erta tashxis qo'yishga to'sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli, zamonaviy tibbiyotda klinik ko'rik, aniq simptomatik tahlil, laborator va instrumental tekshiruvlar birgalikda bemorning

holatini to'g'ri baholashga imkon yaratadi. Har bir shifokor kasallikning erta bosqichida uni aniqlash uchun ehtiyotkorlik bilan yondashishi zarur [1].

O'pka kasalliklarining erta diagnostikasida laborator va instrumental tadqiqotlarning roli o'ta yuqori. O'pka to'qimalarida yoki bronxlarda kasallikni aniqlash uchun torak qafasi rentgenografiyasi, kompyuter tomografiyasi, spirometriya, bronxoskopiya kabi zamonaviy tekshiruvlardan foydalaniladi. Ayniqsa, surunkali bronxit va SO'OK kabi kasalliklarda spirometriya orqali nafas olish funksiyasining buzilishi aniqlanib, erta tashxis qo'yilishiga xizmat qiladi. Bunda nafas yo'llarining torayishi, alveolalarda havo almashinuvi buzilishi erta namoyon bo'lishi va kasallik rivojlanishining oldini olish imkoniyati oshadi. O'pka kasalliklarining erta bosqichda aniqlanishi kasallik og'ir oqibatlarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, surunkali yallig'lanish yoki infektsiya jarayonlari organizmda uzoq muddatli patologik o'zgarishlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuningdek, o'pkada o'sma to'qimalari erta bosqichda aniqlansa, jarrohlik va boshqa davolash usullari samarali bo'lish ehtimoli yuqoriroq bo'ladi. SO'OK va bronxial astma kasalliklarining dastlabki bosqichida tashxis qo'yilishi va samarali davolash boshlanishi natijasida bemorning hayot sifatini yaxshilash, ish qobiliyatini saqlash va asoratlarning oldini olish imkoniyati sezilarli oshadi [2].

O'pka kasalliklarining erta aniqlanishi umumiy ahamiyatga ega davlat salomatligi va iqtisodiy jihatlarida ham katta foyda keltiradi. Chunki o'pka kasalliklarini kech bosqichda aniqlash va davolashda ko'proq mablag' sarflanadi, kasallik natijasida nogironlik holatlari ortadi, bemorlar va ularning oilalari uchun ortiqcha iqtisodiy va psixologik yuk paydo bo'ladi. Zamonamizda erta tashxis qo'yish yordamida o'pka kasalliklarining og'ir bosqichiga o'tishi kamayadi, bemorlarning hayot sifati va umr davomiyligi uzayadi. So'nggi yillarda o'pka kasalliklarining diagnostikasida samaradorlikni oshirish uchun zamonaviy texnologiyalardan keng foydalanilmoqda. Bunga, birinchi navbatda, ko'chma rentgen apparatlari, yuqori aniqlikdagi tomografik tadqiqotlar, laborator biologik markerlar orqali aniqlash, nafas yo'llari kasalliklarini erta bosqichda ko'rsatadigan maxsus testlar kiradi. Shu asnoda, tibbiy xizmat ko'rsatish tizimi va aholining tibbiy bilim davomida muntazam ravishda sog'liqqa e'tiborli bo'lishi jamiyatda erta tashxis qo'yish imkoniyatlarini kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. O'pka kasalliklarini erta aniqlashda profilaktika, targ'ibot ishlari, aholining zamonaviy sog'lom turmush tarziga rioya qilishi, muntazam profilaktik ko'rikni o'z vaqtida o'tashi katta ahamiyat kasb etadi. Bu esa kasallik paydo bo'lishining oldini olish yoki ularning engil kechishini ta'minlaydi. Profilaktika choralari orqali chekishni cheklash, ekologik tozalik, to'g'ri ovqatlanish va jismoniy faollikni oshirish o'pka kasalliklari rivojlanishi xavfini kamaytiradi. Shuningdek, tez-tez kasal bo'lish, gripp, bronxit, o'pka yallig'lanishi, nafas qisishi, og'ir jismoniy ishlar, toza havoning yetishmasligi, allergik reaksiyalar kabi xavf omillarini doimiy

nazorat ostida tutish ham kasalliklarni erta aniqlash va oldini olishda samaradorlikni oshiradi [3].

O'pka kasalliklarida erta tashxis qo'yish ko'p hollarda kasallikning asoratlari va yirik tibbiy muammolarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, yirik sanoat hududlarida, ekologik nosog'lom muhitda, ishlab chiqarishda toksik moddalar bilan ishlaydigan aholida, yosh bolalar va keksalarda o'pka kasalliklari xavfi yuqori bo'ladi. Shu sababli, zamonaviy tibbiyot muassasalari va tibbiy xizmat ko'rsatish punktlarida diagnostik imkoniyatlarni kengaytirish, aholini muntazam ko'riklardan o'tkazish, profilaktik dasturlarni kuchaytirish zarur. Tibbiyot xodimlari va umumiy amaliyot shifokorlari doimiy ravishda tajribalarini oshirishi, kasallik simptomlarini erta aniqlash va har bir bemorga individual yondashuv asosida tashxis qo'yishda faol ishtirok etishi kerak. Zamonaviy tibbiyotda o'pka kasalliklarning erta aniqlanishining klinik ahamiyati, birinchi navbatda, kasallikni erta bosqichda to'xtatish va davolash samaradorligini oshirish bilan ifodalanadi. O'pka kasalliklari erta bosqichda davolansa, bemorlarning ijtimoiy moslashuvi, mehnat qobiliyati va hayot sifati yomonlashmaydi, kasallik natijasida nogiron bo'lib qolish holatlari kamayadi. Aynan shu sababli, so'nggi yillarda ko'plab mamlakatlarda va O'zbekistonda ham erta diagnostika dasturlari, skrining va profilaktik tekshiruvlar rivojlanmoqda. Ularning asosiy maqsadi — o'pka kasalliklarini kechilgan bosqichga o'tkazmasdan erta aniqlash va davolashga erishishdir [4].

O'pka kasalliklarining erta bosqichda aniqlanishi nafaqat kasallikni davolash samaradorligini oshiradi, balki bemorning hayot sifatini saqlash va asoratlarning oldini olish imkonini ham beradi. Qurilish, sanoat va boshqa og'ir ishlab chiqarish sohalarida faoliyat yuritayotgan aholi orasida muntazam tibbiy ko'rik tashkil etish, maxsus dasturlar orqali kasalliklarni erta bosqichda aniqlash asosiy profilaktik chora sifatida qaraladi. Shuningdek, o'pka kasalliklari xavfi yuqori bo'lgan guruhlarda maxsus e'tibor, tezkor tashxis, zamonaviy tibbiy yordam ko'rsatish yaxshi ijtimoiy natija beradi. So'nggi yillarda tibbiy texnologiyalar rivojlanishi bilan kasalliklarni aniqlash imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa erta tashxis bo'yicha ma'lumotlarni ilmiy asosda tahlil qilish, tadqiqotlarni chuqurlashtirish va kasalliklar tarqalishini oldindan prognoz qilgan holda harakat qilish imkonini beradi. Endilikda, o'pka kasalliklarini erta aniqlash uchun har bir tibbiy muassasada ko'riklar, apparat tekshiruvlar, rentgenografiya va laborator tekshiruvlar joriy etilgan bo'lib, ular yordamida kasallikning dastlabki belgilarini aniqlash imkoniyati oshmoqda. O'pka kasalliklarining erta tashxisini yo'lga qo'yish orqali kasalliklarning tarqalishini bartaraf etish, og'ir asoratlar va o'lim holatlari kamayishi kutiladi. Bundan tashqari, erta bosqichda aniqlangan kasalliklar ijobiy natijaga olib kelishi, davolash samaradorligi yuqori bo'lishi, keyingi asoratlar va tibbiy xarajatlarning kamayishi uchun muhim hisoblanadi. Kasallikning erta bosqichida tashxis qo'yib, individual

davolash rejasi asosida muomala olib borish orqali bemorlarning hayot sifati, ijtimoiy moslashuvchanligi va uzoq umr ko'rish imkoniyati ortadi [5].

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, o'pka kasalliklarida erta tashxis qo'yish zamonaviy tibbiyotning eng muhim vazifalaridan biri sanaladi. Bu esa kasallikning og'ir oqibatlaridan himoya, bemor hayoti va turmush sifati saklash, davlat miqyosida iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Jamiyatda ham, tibbiyot tizimida ham erta diagnostika va profilaktika ishlarini kuchaytirish uchun hamkorlikda harakat qilish, yangi texnologiyalarni joriy etish va tibbiy bilimlarni keng qatlamlarga yetkazish zamon talabi bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rajabov S.A. "Ichki kasalliklar propedevtikasi." Toshkent: Istiqlol nashriyoti, 2020.
2. G'ulomov S.K., Abdukarimov R.Yu. "Pulmonologiya asoslari." Toshkent: O'zbekiston Tibbiyot Akademiyasi nashriyoti, 2021.
3. Karimova M.Yu. "Nafas olish organlari kasalliklarini tashxislash va davolash." Samarqand: Samarqand davlat tibbiyot instituti nashriyoti, 2022.
4. To'xtayev A.G. "Ichki kasalliklar va klinik diagnostika." Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2018.
5. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi. "O'pka kasalliklari bo'yicha uslubiy tavsiyalar." Toshkent, 2020.
6. Soliyev B.S. "Tibbiy propedevtika va klinik tahlil." Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2019.
7. Xamidova N.U. "O'pka va nafas yo'llari kasalliklarining profilaktikasi." Toshkent: Sog'lom hayot nashriyoti, 2021.